

Ülevaade omavalitsuste audiitorkontrolli probleemidest

Karin Rajapu, Ines Vali
Kohaliku omavalitsuse auditi osakond

Audiitorkogu seminar 31.1.2017

Täna sed teemad

1. Mida me ülevaate käigus uurisime;
2. Ülevaade KOV audiitorite ja audiitorkontrolli kohta (kogemus, aeg, hinnad, hankimine jms);
3. Auditeerimisega seotud kitsaskohad - millele KOV peab eriti tähelepanu pöörama, sh milliste kasutajate vajadustega arvestama?
4. Kokkuvõte.

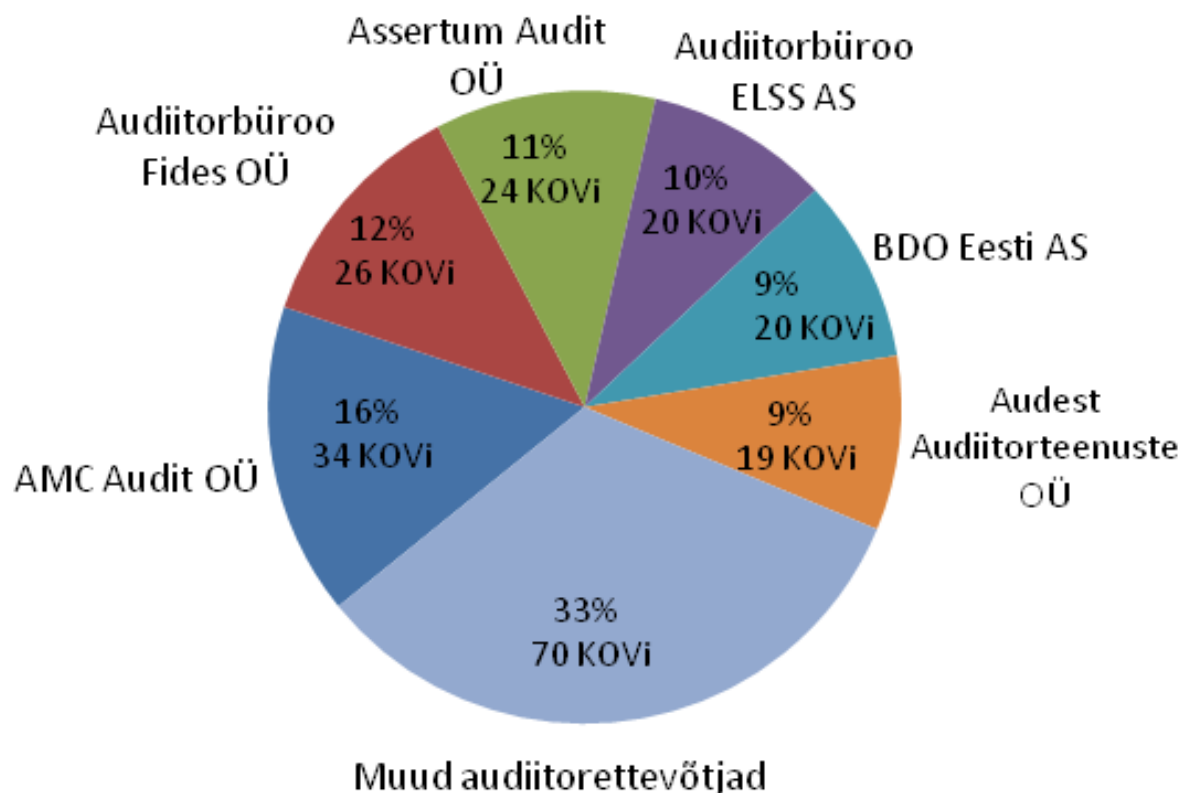
Mida uurisime ja mida selleks tegime?

Ülevaate eesmärk - millised on KOVide finantsinfo peamiste kasutajate vajadused ning mil määral audiitorkontrollis on sellega arvestatud.

- Saatsime kõigile 213-le KOVile küsimustikud ja korraldasime revisjonikomisjonide esindajatega arutelu;
- Küsisime selgitusi Statistikaametist ja Rahandusministeeriumist;
- Saatsime 2014. ja/või 2015. aastal KOVe auditeerinud vandeaudiitoritele (edaspidi ka audiitor) küsimustikud;
- Kaardistasime olulisemad avaliku sektori eripäraga seotud valdkonnad.

KOVe auditeerinud audiitorettevõtjad

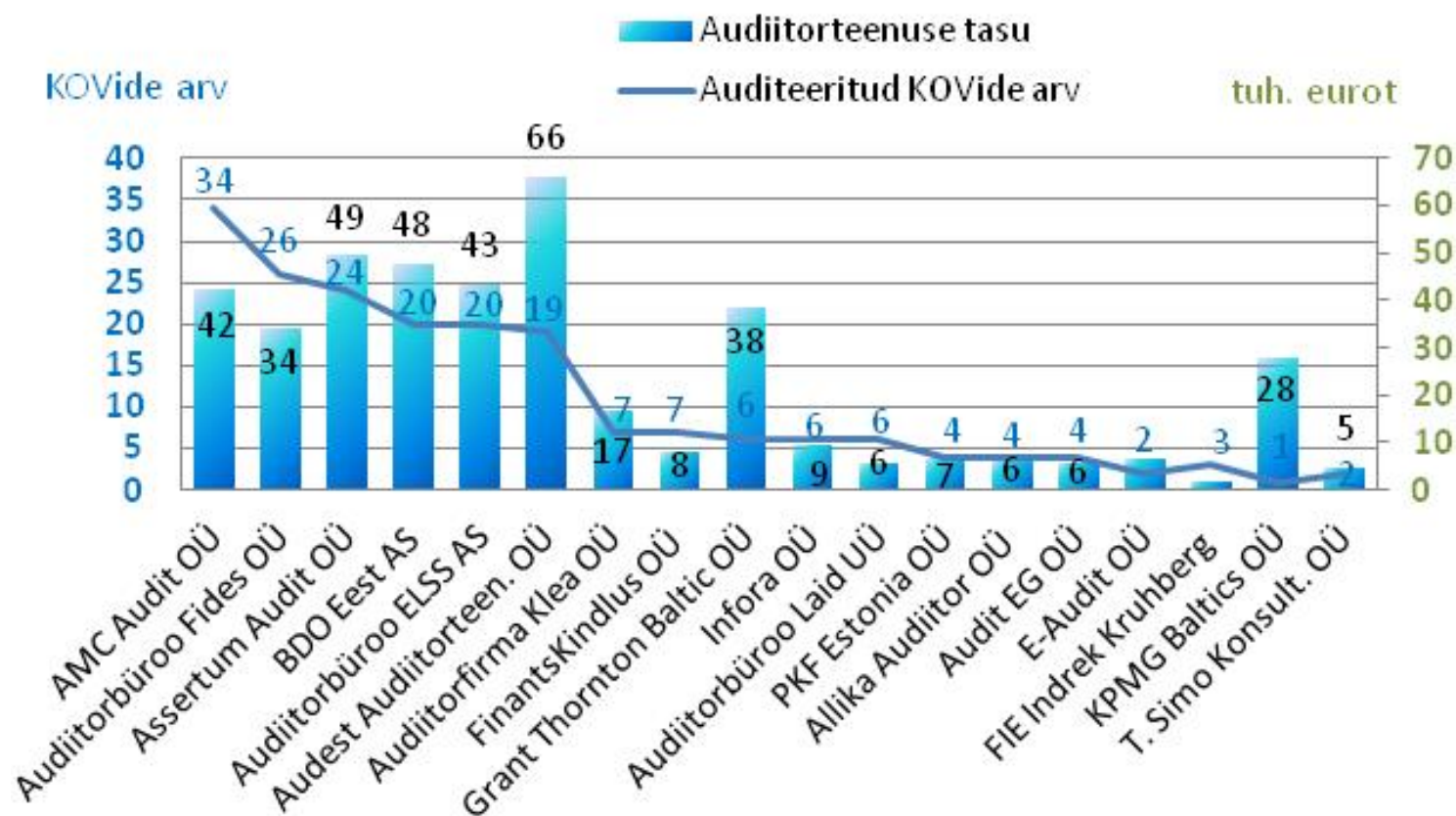
- 2014-2015. a auditeeris KOVe 31-32 audiitorettevõtjat;
- Üle poole KOVidest auditeerisid 2015. aastal 6 audiitorettevõtjat

KOVe auditeerinud vandeaudiitorid

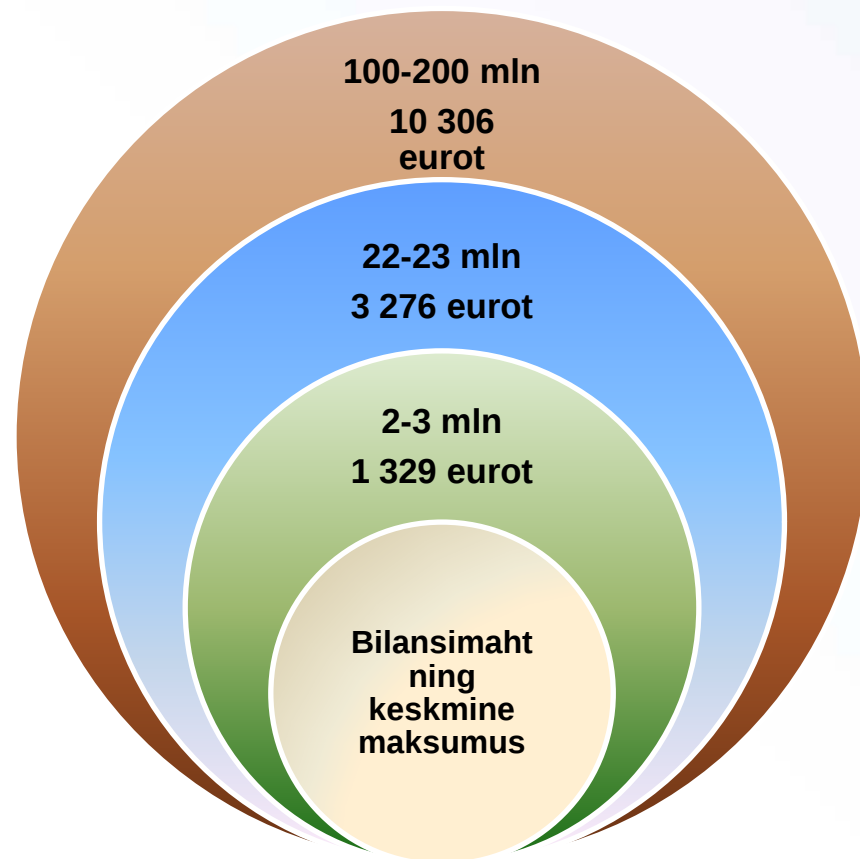
- 2014. aastal auditeeris KOVide raamatupidamise aastaaruannet 48 vandeaudiitorit, 2015. a 46 vandeaudiitorit ;
- Enamik nendest (42) auditeeris KOVe mõlemal aastal;
- Üle 70% audiitoritest on pikemaajalise (üle 4 aasta) KOVide auditeerimise kogemusega;
- 30% auditeeris KOVe esmakordselt;
- 68% audiitoritest on ka kõigi KOV konsolideerimisgruppi kuuluvate üksuste audiitor.

2014 - 2015. a KOVide kulud audiitorteenusele

KOVide audiitorteenuse tasu (2014-2015)

- KOVid kulutasid audiitorteenusele üle 440 000 euro;
- Keskmine tasu ca 2100 eurot;
- Keskmine tunnitasu oli 42 eur/h;
- Teenustasu sõltub:
 - KOVi varade mahust;
 - ajakulust.
- Teenustasu ei sõltu auditeeritud KOVide arvust.

Ajakulu ja kohapealsed audititoimingud

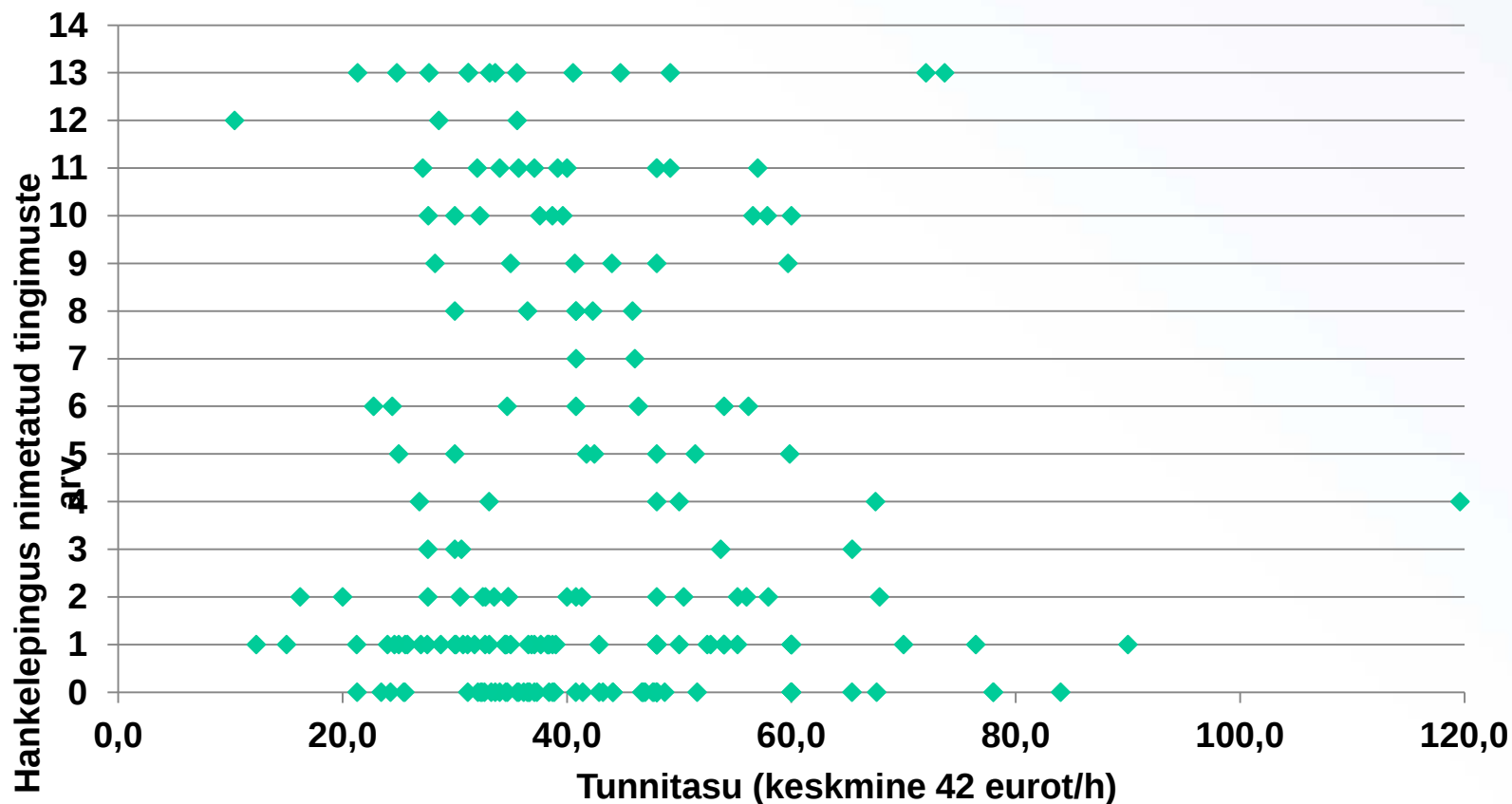
- 78. KOVis teostas audiitor toiminguid rohkem kui üks tööpäev;
- 94. KOVis teostas audiitor kohapealseid toiminguid ca üks tööpäev;
- 31. KOVis viibis audiitor 1- 4 tundi;
- 1 KOV märkis, et audiitor KOVis kohapealseid toiminguid ei teostanud;
- 19 KOVi sooviks, et audiitor teeks kohapealseid toiminguid rohkem (sh intervjuud ametnikega, selgituste küsimine, inventuurides osalemine, lepingutega tutvumine).
- 84% KOVides ei hõlmanud audiitori kohapealne tegevus inventuurides osalemist.

Audiitorteenuse hankimisega seotud info

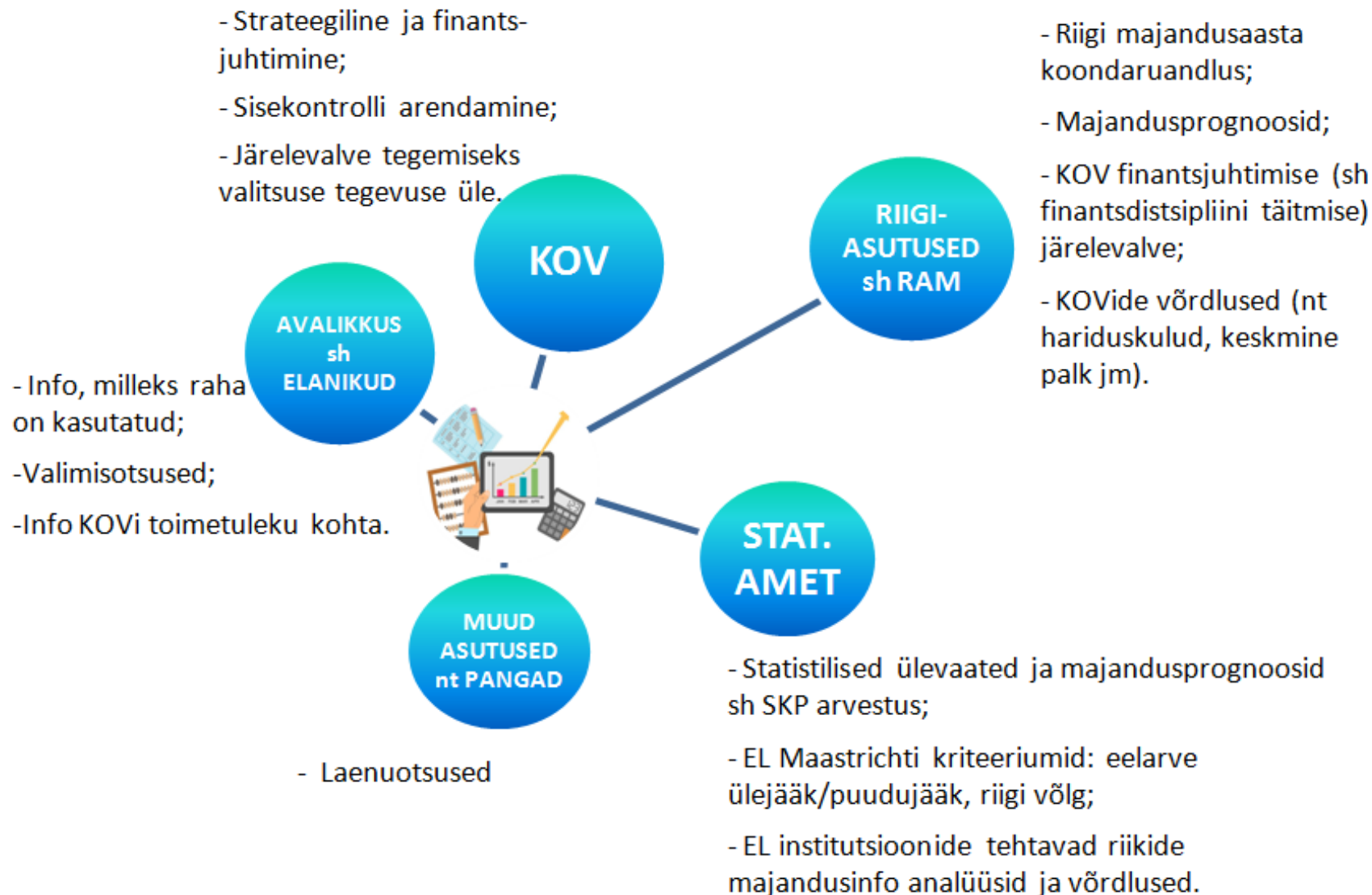
Kutsetegevusega seotud tingimused hangetes:

1. varasem KOVi auditeerimiskogemus (kõik audiitorid);
 2. audiitorettevõtja käive (7 audiitorit);
 3. vandeaudiitorite arv audiitorettevõttes, odavam hind, mitmeaastane leping, tingimused seoses töötundide arvuga (üksikud audiitorid).
- Hankeprotsessis kirjeldatu (mida hangitakse) on selge ja ammendav suurema osa audiitorite jaoks (91%);
 - 44% KOVidest on erinevaid kontrollimist vajavaid valdkondi audiitorkontrolli hankelepingutes fikseerinud.

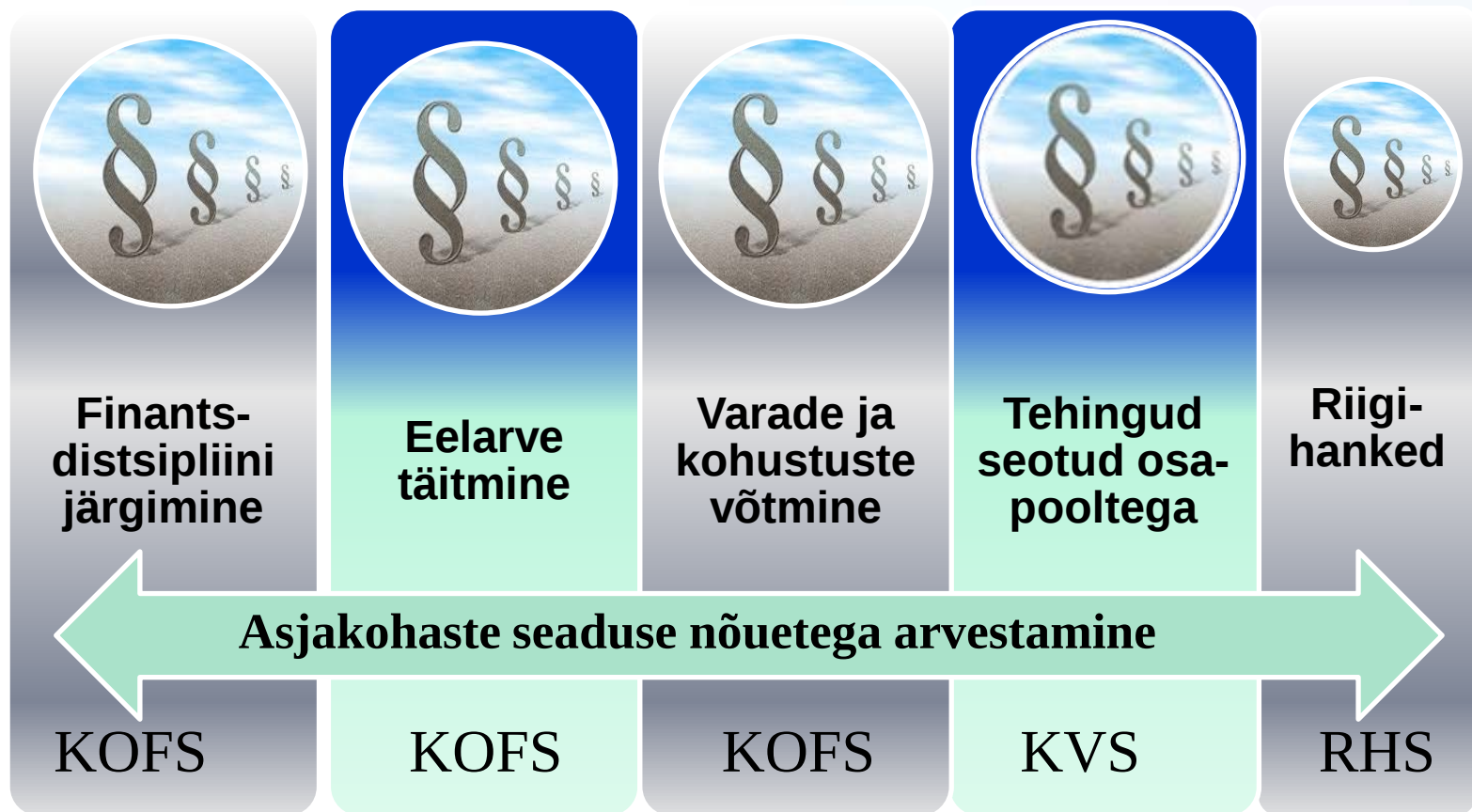
Selgus, et hankelepingu tingimuste ja tunnitasu vahel seos puudub

KOV finantsinfo kasutajad

Avaliku sektori eripäraga seotud valdkonnad, millele tähelepanu pöörata

Kokkuvõte vandeaudiitorite aruannetest

Audiitori arvamus	2015	2014	2013	2012
Märkusetä	195	196	197	188
Märkusetä, asjaolu rõhutamisega	5	4	11	16
Märkusega	10	13	16	19
Märkusega, asjaolu rõhutamisega	2	1	1	2

Finantsdistsipliini (FD) järgimine (I)

Oluline on tähelepanu suunata nende nr aluseks oleva info õigsusele, sh võlakohustele (oluline ka bilansivälised kontod, mida osa audiitoreid on ja osa ei ole kontrollinud).

- Riigikontroll on tuvastanud paljudes KOVides, audiitorkontroll vaid üksikutes, arvele võtmata võlakohustusi (enamasti rõhk põhivaradel);
- Aruande tasemel olulisust määratakse aga enamasti bilansimahust (25 audiitorit); netovarast (7audiitorit) ja tegevustuludest (7 audiitorit);
- Spetsiifilisel tasemel olulisust (nt põhivara, tööjõukulud) määravad üksikud audiitorid; kui ollakse nõ piirmääradele ohtlikult lähedal, siis võib ka väike summa aga olla oluline (nt kajastamata sõiduki kapitalirent) .

Finantsdistsipliini järgimine (II)

Kui KOVid on piiranguid rikkunud, siis 2/3 juhtudel ei ole seda audiitori aruandes välja toodud, kuigi see on kasutajate jaoks oluline info.

Kui finantsolukord on halvenenud (piirmäärad ületatud), siis:

- 25% audiitoritest ei pea oluliseks hinnata, kas FD järgimiseks ja halvast finantsolukorrast väljumiseks plaanitud tegevused on realistlikud ja parandaksid olukorda;
- 31% audiitoritest ei tea täpselt, milline on audiitori roll raskesse finantsolukorda sattunud KOVi kontrollimisel (saneerimiskava ja finantsplaani osas). Soovitakse juhendamist.

Eelarve täitmise aruanne

Küsitluse kohaselt kõik audiitorid seda kontrollivad, kuid:

- 10% KOVide arvates ei pöörata sellele piisavalt tähelepanu;
- 12% audiitoritest ei kontrolli sihi- ja õiguspärasust ;
- Vaid üksikud audiitoritest on juhtinud tähelepanu eelarve kasutamisega seotud probleemidele (kuid Rahandusministeerium on tuvastanud eelarvest mitte kinni pidamisi);
- Väga erinev olulisus audiitorite lõikes (kellel bilansimahust, läbiviimise olulisus, eelarve mahust jne);
- 70% audiitoritest vajaksid juhendamist (juhendmaterjale ja/või koolitusi).

Tehingud seotud osapooltega sh KVSga arvestamine

- Ei kontrollita korruptsioonivastasesest seadusest (KVS) lähtudes ligi kolmandikus KOVidest;
- Enamik audiitoreid enda sõnul kontrollivad, kuid samal ajal seaduse kontekstis ühtegi tähelepanekut ei ole tehtud (Riigikontroll on tuvastanud rikkumisi seotud osapoolte vahel);
- Valdaval enamusel probleemiks tuvastada seotud osapooli ning tehinguid, mille kohta vaja infot avalikustada;
- 65% audiitoritest vajaks juhendamist (juhendmaterjali ja/või koolitust).

Audiitori aruande vorm ei aita kaasa audiitorkontrollist arusaamisele

- Aruande vorm on lakooniline ja ei sisalda infot auditeerimise ulatuse ega olulisemate valdkondade kohta. Aruanne ei vasta põhikasutajate ootustele;
- Sarnase probleemi lahendamiseks on rahvusvahelisi auditistandardeid täiendatud;
- Aruandest peaks selguma, mida on prioriteetseks peetud, kuidas on seda kontrollitud ning millistele tulemustele jõutud.

Riigi ja ELi aruandluseks vajalike koodide kontrollimine

- Saldoandmike infosüsteemis tehingute eristamiseks kasutatavaid koode (rahavoo-, tehingupartneri-, tegevusala- ja allika koodid) vajavad riigiasutused:
 - et koostada riigi- ja valitsussektori koondaruandlust, majandusülevaateid;
 - esitada õigeid andmeid valitsussektori kohta EL-i institutsioonidele;
 - tagada EL kriteeriumidele vastavuse üle järelevalve tegemiseks korrektne info valitsussektori kohta (eelarve ülejääk/puudujääk, riigi võlg).
- RAM ja STAT on tuvastanud palju vigu koodide kasutamisel;
- Üle 80% audiitoritest ei kontrolli mõne koodi õigsust;
- 25% ei kontrolli mitte ühegi koodi õigsust.

Infovahetus ja koostöö KOViga (I)

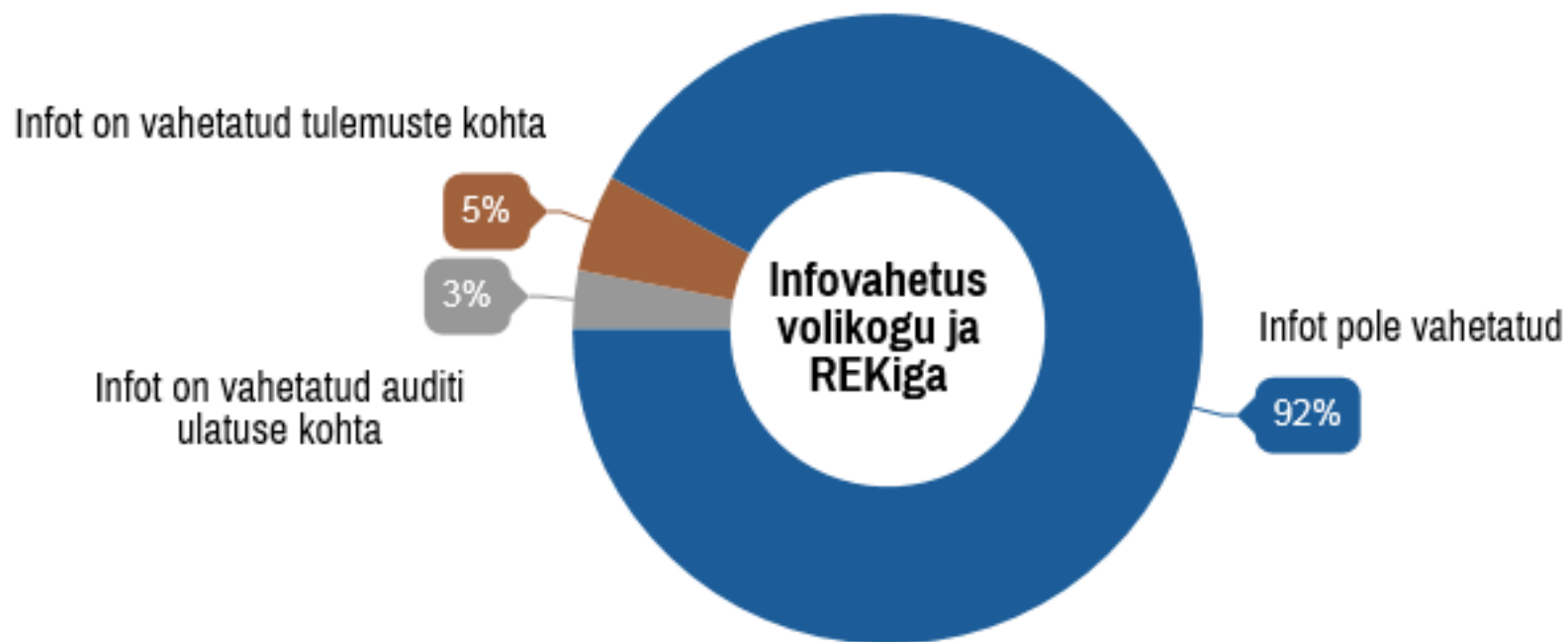
Peamised majandusaasta aruande kasutajad (85% audiitori arvates):

- Valitsus – koostab majandusaasta aruande;
- Revisjonikomisjon – avaldab aruande kohta volikogule oma arvamus;
- Volikogu – kinnitab majandusaasta aruande.

Audiitorid vahetavad auditi käigus KOViga infot vähe:

- Valla- või linnavalitsusele kui juhtkonnale on esitatud infot auditi ulatuse ning tulemuste kohta vähem kui viiendikus KOVidest.

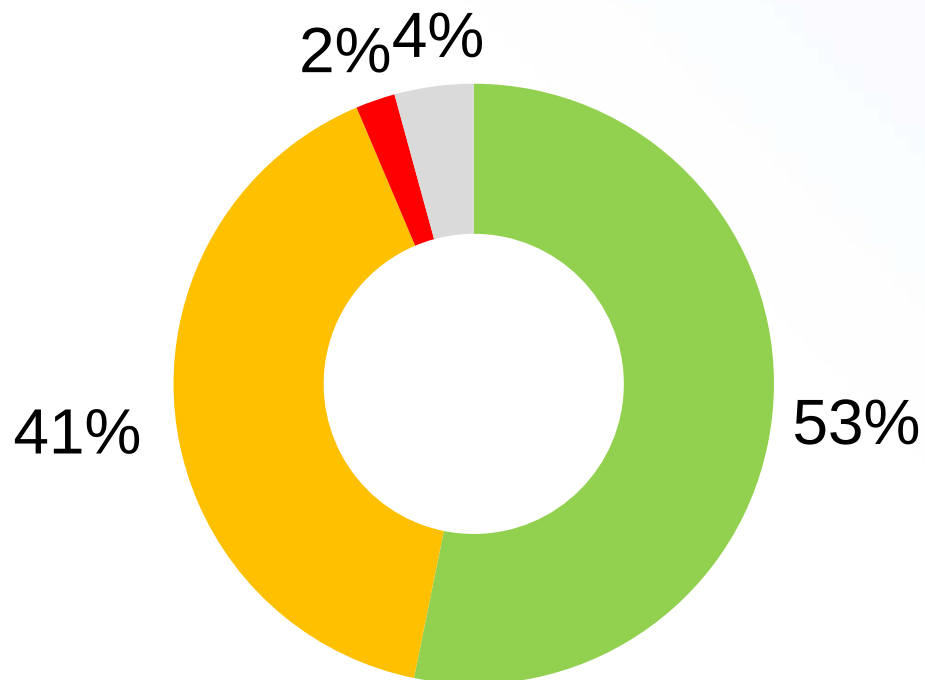
Vähene infovahetus revisjonikomisjoniga (II)

Sisekontroll

- Audiitoril peab olema arusaamine KOVi sisekontrollist;
- Revisjonikomisjoni ootus: rohkem soovitakse infot ka sisekontrolli puuduste kohta;
- KOVid peavad oluliseks ka auditi käigus olulistele riskidele tähelepanu juhtimist;
- Valla- ja linnavara kasutamiskorra järgimist kontrollib – 23 audiitorit;
- Raamatupidamise sise-eeskirja kontrollib – 32 audiitorit;
- Mõne sisekontrollisüsteemi puuduse on välja toonud 11 audiitorit.

KOVe auditeerinud audiitorite kvaliteedikontrolli tulemused

■ Kvaliteet vastab nõuetele

■ Kvaliteet on vastuvõetav, kuid esines puudusi, mistõttu tuleb kvaliteeti parandada

■ Kvaliteedis esines märkimisväärsed puudusi, mistõttu tuleb kvaliteeti oluliselt parandada

■ Kvaliteedikontrolli ei ole 04.11.2016. aasta seisuga tehtud

Kokkuvõtteks (I) Audiitorkogule

- Audiitorid vajavad rohkem ettevalmistamist ja täiendõpet sh juhendamist ja koolitamist;
- Kvaliteedikontroll peaks arvestama avaliku sektori eripäraga seotud riskidega;

Et teema ei piirduks vaid ülevaatega, oleme valmis koostööd jätkama ja KOVide auditeerimise arengule kaasa aitama.

Oluline on ka koostöö Rahandusministeeriumiga, kes tegeleb valdkondliku poliitika suunamise ja juhtimisega.

Kokkuvõtteks (II) vandeaudiitoritele

- Audit peaks looma lisaväärtust, selleks tuleb lähtuda audiitorkontrolli eesmärgist;
- Rohkem tähelepanu teie töö kasutajate vajadustele (sh riskihinnang ja olulisus peaks arvestama avaliku sektori eripära);
- Koostöö tõhustamine omavalitsustega (infovahetus valitsuse ja volikogu ja revisjonikomisjoniga), mis aitab auditit mõjusamaks muuta.